

PAASTUAJA ESIMENE PÜHAPÄEV AD 2023

Mt 16:21–23 (1Ms 4:3–10 või 1Ms 3:1–19; Jk 1:12–15)

21 Sellest ajast peale hakkas Jeesus oma jüngritele selgitama, et Ta peab minema Jeruusalemma ja palju kannatama vanemate ja ülempreestrite ja kirjatundjate poolt ning tapetama ja kolmandal päeval üles äratatama.

22 Ja Peetrus viis ta kõrvale ning hakkas teda hoiatama: «Jumal hoidku, Issand! Ärgu seda Sulle sündigu!»

23 Tema aga pöördus ja ütles Peetrusele: «Tagane, vastupanija! Sa oled mulle kiusatuseks, sest sa ei mõtle Jumala, vaid inimese viisil.»

Sissejuhatus

Esimese evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse järgi Alfeuse poeg Matteus, kelle Jeesus kutsus apostlite hulka Kapernaumas, kus ta pidas tõlneriametit (Mt 9:9). Pärast Jeesuse taevasseinemist tegutses Matteus esialgu Palestiinas; tema hilisema elu kohta meil kindlad teated puuduvad. Kiriku traditsioon märgib paikadena, kuhu ta oma kuulutustööga jõudis, Etioopiat, Pärsiat ja Partiat, kus ta olla ka märtrina surnud.

Vana pärimuse järgi kirjutanud Matteus oma evangeeliumi esmalt aramea keeles, hiljem olla see tõlgitud kreeka keelde. Evangeeliumi tekkeajaks peab varasem pärimus aega enne Jeruusalemma piiramist ja hävitamist aastal 70, uuemad autorid nihutavad evangeeliumi tekkeaja enamasti sellest hilisemaks (väites ühtlasi, et evangeeliumi autor on teadmata).

Üheks Matteuse evangeeliumi silmatorkavaks jooneks on Vana Testamendi prohvetikuulutuste täitumise rõhutamine. Sellest võib järeldada, et Matteusele oli oluline oma kaasmaalaste – ja usukaaslaste – veenmine selles, et Jeesus on tõesti töötatud ja oodatud Messias. Teisalt on Matteuse evangeeliumis selgelt tajutav universaalsuse-taotlus, mis kinnitab, et ligipääs Kristuses ilmunud armule on avatud kõigile rahvastele.

Viimasest tunnistab ka Jeesuse sugupuu kohe evangeeliumi alguses. Kuigi see algab sõnadega «Jeesuse Kristuse, Aabrahami poja, Taaveti poja sugupuu» (Mt 1:1), ei ole selle eesmärgiks mitte ainult kinnitada Jeesuse juriidilist põlvnemist Taaveti kuninglikust soost, vaid rõhutada, et Jeesus on «Aabrahami poeg», s.t toosama töötatud Seeme, kelle nimel «õnnistavad endid kõik maailma rahvad» (1Ms 22:28; vrd Gl 3:8).¹

---

¹ Jeesuse sugupuu viimased eestikeelsed tõlked ei edasta hästi originaali dünaamikat. Õigem oleks tõlkida nagu 1739. aasta Piiblis: «Abraam sünnitas Isaaki, ja Isak sünnitas Jakobi» jne, kuna eesmärgiks on rõhutada töötatud seemne aktiivset edasiandmist põlvest põlve. Ühtlasi viitab sõna γεννάω – siinkohal «last eostama» – kasutamine üsna selgelt evangelisti taotlusele kõrvutada Jeesuse Kristuse «saamise raamat» (Mt 1:1) – Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ – «taeva ja maa saamise raamatuga» (1Ms 2:4) – ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς –, mõtestades Kristuses toimunut uue loomisena.

Selle universaalsuse-taotlusega sobituvad suurepäraselt ka Matteuse evangeeliumi lõpusõnad: «Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.» (Mt 28:18–20)

Laias laastus jaguneb Matteuse evangeelium kolmeks²:

Mt 1:1–4:16	sissejuhatus ja ettevalmistus;
Mt 4:17–16:20	Jeesuse tegevus Galileas;
Mt 16:17–28:20	Jeesuse teekond Jeruusalemma, kannatused, surm, ülestõusmine ja taevasseminemine.

Matteuse jutustamislaad ei jäta muljet, nagu üritaks ta uskmatut või kõhklevat lugejat veenda, vaid pigem on tegemist selgitava ja õpetusliku tekstiga, mis on mõeldud juba olemasolevale kristlikule kogudusele, kes on juba ära tundnud või just ära tundmas oma kutsumust missiooniks kõigi rahvaste juures. Nii on, nagu öeldud, Matteuse evangeelium ühelt poolt üsna «juutlik» tekst oma rohkete Vana Testamendi tsitaatidega, teisalt aga – ka nendesamade tsitaatide valikut arvestades – avatud ka paganaille.

Suurepäraselt näitavad neid mõlemat poolt Jeesuse avaliku tegevuse alguse kohal seisvad prohvet Jesaja sõnad: «Sebulonimaa ja Naftalimaa, mere teel, sealpool Jordanit, paganate Galilea, rahvas, kes istub pimeduses, on suurt valgust näinud, ja neile, kes istuvad surma maal ja surma varjus – neile tõuseb valgus!» (Mt 4:15j; vrd Js 8:23–9:1), millele evangelist lisab: «Sellest ajast peale hakkas Jeesus kuulutama: «Parandage meelt, sest taevariik on lähedal!»» (Mt 4:17)

Keelelisi märkuseid

Jeesus – ὁ Ἰησοῦς – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יהושׁע ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Jüngritele – τοῖς μαθηταῖς – sõna μαθητής – «jünger», «õpilane» – tuleneb verbist μαθηάω – «õppima», «teadmisi omandama», ka «[tundma] õppima», «mõista/aru saada püüdma».

Selgitama – δεικνύειν – sõna δεικνύω tähendab «näitama», «nähtavaks tegema», «selgeks tegema», ka «tunnistust andma», «tõestama».³

² Üks huvitav võimalus Matteuse evangeeliumi algusosa ülesehituse vaatlemisel on selle võrdlemine viie Moosese raamatuga: Mt 1 – alguslood (1Ms); Mt 2 – pagendus Egiptuses ja naasmine (2Ms); Mt 3 – Seadus (3Ms; vrd Mt 3:15); Mt 4 – kõrbes (4Ms); Mt 5–7 – Uus Seadus (5Ms).

³ 1968. aasta piiblitõlkes: «teatama»; 1989. aasta Uues Testamendis: «selgeks tegema».

Peab – sõna δει – «peab», «tuleb», «on vältimatu» – tähistab siin Jumala tahet, nn jumalikku paratamatust.

Minema – ἀπελθεῖν – sõnasõnalt: «ära minema».

Jerusalemma – εἰς Ἱεροσόλυμα – nime Ἱεροσόλυμα – יְרוּשָׁלַיִם või יְרוּשָׁלַיִם – tõlgitakse kristlikus traditsioonis sageli kui «rahu linn».⁴

Vanemate – τῶν πρεσβυτέρων – sõna πρεσβύτερος tähistab nii ealt kui ametilt vanemat.⁵

Ülempreestrite – ἀρχιερέων – sõna ἀρχιερέυς koosneb sõnadest ἀρχή – «algus», «esimene», «ülem» – ja ἱερέυς – «preester», «pühamees», mis omakorda tuleneb sõnast ἱερός – «pühitsetud», «püha», «Jumalale kuuluv».

Tapetama – ἀποκτανθῆναι – sõnasõnalt: «ära tapetama».

Üles äratatama – ἐγερθῆναι – sõna ἐγείρω tähendab «üles tõstma», «üles äratama».

Peetrus – ὁ Πέτρος – nimi Πέτρος tähendab «kalju».

Hoiatama – ἐπιτιμᾶν – sõna ἐπιτιμάω tähendab «noomima», «[karmilt] korrale kutsuma», «sõitlema», ka «ohjeldama».⁶

Jumal hoidku, Issand! – ἰλεώς σοι κύριε – sõnasõnalt võiks tõlkida ka: «Heldeke, Issand!» või: «Heida armu, Issand!»⁷

Ärgu seda Sulle sündigu! – οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο – veidi parafrasides võiks tõlkida ka: «Seda ei sünni Sulle kohe kindlasti!»

Tagane – ὑπαγε ὀπίσω μου – sõnasõnalt: «käi/kasi mu järele/selja taha».⁸

⁴ Paljud keeleteadlased seavad selle tähenduse küll kahtluse alla, pakkudes välja pigem seose iidse ugariti jumaluse Šalimiga.

⁵ Siit tuleneb ka sõna «presbüter» – «kogudusevanem» –, millest on pärit eestikeelne «preester».

⁶ 1968. aasta piiblitõlkes: «noomima»; Elmar Salumaa tõlkes: «manitsema» (Matteuse röömusõnum. Tallinn 2001. Lk 478).

⁷ 1739. aasta Piiblis: «Issand, heida ennese peäle armo»; 1989. aasta Uues Testamendis: «Halastus hoidku, Issand!»; Elmar Salumaa tõlkes: «Halastagu Jumal Sind, Issand!» (Salumaa, *Op. cit.*) Sõna ἰλεως esineb Uues Testamendis veel vaid ühel korral, Hb 8:12: ὅτι ἰλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν – «sest ma olen armuline nende ülekohtuste tegude vastu».

⁸ 1739. aasta Piiblis: «minne mo tahha»; 1968. aasta piiblitõlkes: «tagane minust»; 1989. aasta Uues Testamendis: «kao mu silma alt»; Elmar Salumaa tõlkes: «kao mu silmist» (Salumaa, *Op. cit.*). Väga sarnaselt ütles Jeesus jüngerid kutsudes: δεῦτε ὀπίσω μου – «Järgnege mulle!» (Mt 4:19) –, nii võib siin näha ka mitte niivõrd sõitlemist, kui võrd manitsust: «Tagasi minu järele!» Saatanale endale ütleb Jeesus Mt 4:10 teisiti: ὑπαγε Σατανᾶ – «Tagane, saatan!» – s.t puuduvad sõnad ὀπίσω μου – «minu järele».

Vastupanija – Σατανᾶ – sõna või nimi Σατανᾶς – saatan – tuleneb heebrea sõnast יָצָוֹן ja tähendab «vastane», «vastaline», «vaenlane» («hingevaenlane»).^9

Kiusatuseks – sõna σκάνδαλον tähendab «komistuskivi», «pahandus», «lõks», «püünis», ka «kiusatus».^10

Sa ei mõtle Jumala, vaid inimese viisil – οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων – selle väljendi tähendus võib olla ka: «sa ei otsi/taotle/hinda mitte seda, mis on hea Jumala silmis, vaid seda, mis on hea inimeste silmis».^11

Sisuline analüüs

Matteuse evangeeliumi kuueteistkümnnes peatükk algab ja lõpeb Jeesuse tunnistusega Teda ees ootavatest kannatustest, surmast ja ülestõusmisest. Selle kõrval – või õigemini sellega lahutamatu seotuna ja kontrasteeruvana – on peatüki teiseks peateemaks vastuolu selle vahel, mismoodi Jeesust ning Temas ja Temaga sündivat näeb Jumal ning mismoodi inimesed.

Kõigepealt astuvad Jeesuse juurde variserid ja saduserid, nõudes Teda «kiusates»¹², et Ta näitaks neile tunnustähte taevast (Mt 16:1). Jeesus vastas neile tõrjuvalt, ent siiski sisuliselt (kuigi ehk alles tagantjäreli mõistetavalt): «See kuri ja abielurikkuja sugupõlv nõuab tunnustähte, aga talle ei anta muud kui prohvet Joona tunnustäht.» (Mt 16:4) Kahtlemata mõtleb Jeesus siin sama, mida Ta oli öelnud juba varem: «Nii nagu Joona oli merekoletise kõhus kolm päeva ja kolm ööd, nõnda peab ka Inimese Poeg olema maapõues kolm päeva ja kolm ööd.» (Mt 12:40), kuulutades siin täiesti läbinähtavalt ette oma kannatusi, surma ja ülestõusmist.¹³

Seejärel manitseb Jeesus oma jüngreid hoiduma «variseride ja saduseride haputaignast» (Mt 16:6), hoiatades neid nõnda oma südame nende kombel kõvaks tegemise ja mõistmatuse eest – sealhulgas Jumala asjadest inimese viisil mõtlemise ja vähese usu

⁹ Kõigis varasemates eestikeelsetes tõlgetes kasutatakse siin sõna «saatan».

¹⁰ 1968. aasta piiblitõlkes: «pahanduseks»; 1989. aasta Uues Testamendis: «häirijaks»; Elmar Salumaa tõlkes: «lõksuks» (Salumaa, *Op. cit.*).

¹¹ 1968. aasta piiblitõlkes: «sa ei mõtle sellele, mis on Jumala, vaid mis on inimeste meelt mööda»; 1989. aasta Uues Testamendis: «sa ei mõtle Jumala teedest, vaid inimese teedest»; Elmar Salumaa tõlkes: «sa ei mõtle mitte, mis on Jumala, vaid mis on inimeste kohane» (Salumaa, *Op. cit.*).

¹² Sõna πειράζω tähendab «läbi katsuma», «proovima», «proovile panema», ka «kiusama», «kiusatusega ahvatlema». Sama sõna kasutatakse ka Matteuse evangeeliumi neljandas peatükis Jeesuse kõrbekiusatustest kõneldes: τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου – «Siis viis Vaim Jeesuse kõrbesse kuradi kiusata.» (Mt 4:1)

¹³ Muidugi ei ole tegemist samasuguse otsesõnu ettekuulutusega nagu Mt 16:21; 17:22j ja 20:18j, ent ilmselgelt pidid Jeesuse kuulajad Pühakirja tundes mõistma, mida Ta neile ütelda tahtis.

ehk usaldamatuse eest. Täiesti loomulikuna järgnevad nüüd jüngritele esitatud küsimused: «Kelle ütlevad inimesed Inimese Poja olevat?» (Mt 16:13) ning: «Aga teie, kelle teie ütlete minu olevat?» (Mt 16:15)

Kui jüngrite poolt esile toodud inimeste vastused ongi sõna otseses mõttes inimeste inimlikud, s.t seda, kellest jutt käib, silmas pidades täiesti küündimatud arvamused, siis Peetruse tunnistusele, et Jeesus on «Messias, elava Jumala Poeg» (Mt 16:16) vastab Jeesus: «Seda ei ole sulle ilmutanud liha ja veri, vaid minu Isa, kes on taevas.» (Mt 16:17). Siin ei ole enam tegemist mitte inimliku arvamuse, vaid jumaliku tõega.

Ehk veidi ootamatult keelab Jeesus jüngritel kuulutada, et Ta on Messias (Mt 16:20) – miks, saab selgeks järgnevast. Põhjus on tegelikult väga lihtne: ka Jeesuse jüngrid – isegi äsja jumaliku tunnistuse andnud Peetrus – ei mõista ikkagi veel päriselt, kes Jeesus on ja milleks Ta on tulnud. Jeesus hakkab oma jüngritele seda selgitama, näidates, et «Ta peab minema Jeruusalemma ja palju kannatama vanemate ja ülempreestrite ja kirjatundjate poolt ning tapetama ja kolmandal päeval üles äratatama» (Mt 16:21), aga Tema jüngrid ei oska seda mitte kuidagi seostada oma ettekujutusega Messiasist ja Tema tulemisest. Ning kuna Peetrus on kindel, et Jeesus on Messias, tõttab ta Talle kohe kinnitama, et seda ei juhtu (Mt 16:22 – vt vastavaid keelelisi märkuseid).

Peetruse sõnu on üsna raske rahuldavalt eesti keelde ümber panna, ent hoolimata sellest, kuidas me neid tõlgime, on kõige olulisem selge: Peetrus ei suuda aru saada ega leppida, et Jeesuse kannatused, surm ja ülestõusmine ongi Jumala tahtmine ja kavatsus. Kahtlemata ei ürita Peetrus siin Jumalale vastu hakata ega arva, nagu tal endal oleks Jumala omast parem plaan – paraku kukub see just nõnda välja, kuna Jeesusele vastu vaieldes satub Peetrus saja kaheksakümne kraadisesse vastuollu Jumala ning Tema tahte ja kavatsusega, osutudes nõnda jumalavastaseks, nagu Jeesus talle teda saatanaks nimetades koheselt teada annab.

See ei tähenda, nagu Jeesus peakski Peetrust saatanaks, küll aga on selge, et Peetrus esindab siin saatanat huve ja teeb tema tööd – Jeesus kasutab Peetruse iseloomustamiseks sõna σκάνδαλον, mida siinkohal võiks tõlkida kui «lõks», «püünis» või «komistuskivi»¹⁴. Nagu Jeesuse avaliku tegevuse alguses püüdis saatan ise Jeesust Tema missiooni täitmisest kõrvale ahvatleda, nii teeb ta seda siin Peetruse kaudu. Jeesuse vastus Peetrusele on peaaegu samasugune, nagu see oli olnud kõrbes saatanat endaga vastakuti seistes: «Mine!», «Kasi minema!» (vt vastavat keelelist märkust).

Siiski on siin üks põhimõtteline ja äärmiselt oluline erinevus: kui saatanal käsib Jeesus oma silmist kaduda, siis Peetrusele ütleb Ta – väga sarnaselt sellele, kuidas Ta oli teda omal ajal kutsunud –, et Peetrus läheks [tagasi] Tema selja taha; võime öelda ka, et

---

¹⁴ On lõikavalt irooniline, et äsja «kaljuks» nimetatud Peetrusest (Mt 16:18) saab siin «komistuskivi».

naaseks Tema järele. Jeesus ei kihuta Peetrust minema, vaid kutsub teda korrale, meenutades talle tema kutsumist ning osutades talle nõnda ühtaegu nii karmust kui heldust (või isegi hellust).

«Inimese Poeg on ju tulnud päästma kadunut,» ütleb Jeesus oma jüngritele veidi hiljem (Mt 18:11), ja täpselt seda tegi Ta ka Peetrust väliselt karmilt sõideldes, sisuliselt talle aga uut võimalust kinkides. Sama tähendus on sõnadel: «Sa ei mõtle Jumala, vaid inimeste viisil.» (Mt 16:23), mida võiksime parafrasida: «Hakka ometi jälle (nagu sa alles äsja minust kui Messiasist tunnistades tegid) mõtlema Jumala, mitte inimeste viisil; ava ennast taevase Isa ilmutusele, mitte ära järgi seda, mida ütlevad sulle liha ja veri (saatanast rääkimata).»

Peetruse tunnistuse peale oli Jeesus andnud talle (ja tema kaudu kogu kirikule) taevariigi võtmed, öeldes: «Mis sa iganes kinni seod maa peal, see on seotud ka taevas, ja mis sa iganes lahti päästad maa peal, see on lahti päästetud ka taevas.» (Mt 16:19) Nüüd ühtäkki oli Peetrus ise see, kes vajab valla päästmist – inimlikust mõistmatusest või lausa sõgedusest, või mis veelgi tõsisem: saatanliku eksituse paelust, mis on seda ohtlikumad, et kõige oma surmavuse juures on nad väga sageli maskeerunud inimlikuks mõistvuseks, hoolivuseks ja isegi armastuseks, sest kes võiks kahelda sõnade «Jumal hoidku, Issand! Ärgu seda Sulle sündigu!» mõistvuses, hoolivuses ja armastusest täidetuses...

Jeesus kinnitab vastupidist: Jumala tahe ja plaan on, et Tema armastuse täius saaks avalikuks Tema Poja ennastandvas kannatuses, ristisurmas ja ülestõusmises. Veelgi enam: samaks peavad olema valmis ka Jeesuse jüngrid, kui nad tahavad olla koos Temaga: «Kui keegi tahab käia minu järel, siis ta salaku oma mina ja võtku oma rist ja järgnegu mulle! Sest kes iganes tahab päästa oma elu, kaotab selle, aga kes iganes kaotab oma elu minu pärast, leiab selle.» (Mt 16:24j) Mitte ainult Peetrus, vaid kõik, kes järgnevad Jeesusele, peavad õppima mõtlema mitte inimeste, vaid Jumala kohaselt: «Sest mis kasu on inimesel, kui ta võidaks terve maailma, oma hingele teeks aga kahju? Või mis oleks inimesel anda ära oma hinge lunahinnaks?» (Mt 16:26)

Jeesus ei eita seda, et aegade lõpul tuleb Messias võidutsedes kogu maailma üle kohut mõistma, et kehtestada seejärel oma Kuningriiki (vrd Mt 16:27j), ent kõigepealt peab Ta kannatama ja surema, et «anda oma elu lunaks paljude eest» (Mt 20:28). Nii Jeesuse enda kui apostlite ühemõtteline tunnistus on, et «Messias pidi kannatama ja kolmandal päeval üles tõusma surnuist» (Lk 24:46; Ap 17:3; 26:23). Miks? Selleks, et Temast «saaks halastav ja ustav ülempreester Jumala ees rahva pattude lepitamiseks» (Hb 2:17); selleks, et kõik, kes usuvad, võiksid kindlalt teada, et Jumal, «kes oma Poegagi ei säästnud, vaid loovutas Tema meie kõikide eest», kingib meile koos oma Pojaga ka «kõike muud» (Rm 8:32) ning mitte miski ei «suuda meid lahutada Jumala armastusest, mis on Kristuses Jeesuses, meie Issandas» (Rm 8:39).

Jutluseks

Paastuaja esimest pühapäeva tuntakse ladinakeelse nimega *Invocabit*¹⁵. Pühapäeva nimi on pärit pühapäeva algussalmist Ps 91:15: «Ta hüüab mind appi ja ma vastan temale...», mis on seotud ka Jeesuse kõrbekiusatustest kõneleva vanakirikliku Evangeeliumiga (Mt 4:1–11).

EELK jumalateenistuste käsiraamatu järgi on pühapäeva teemaks «Jeesus – kiusatuste võitja» ning teise lugemisaasta tekstid on valitud sellest lähtuvalt. Vana Testamendi lugemisena on ette nähtud kas Kaini ja Aabeli lugu (1Ms 4:3–10), milles Jumal ütleb Kainile muuhulgas: «Kui sa head ei tee, siis luurab patt ukse ees ja himustab sind. Kuid sina pead tema üle valitsema!», või (nagu esimesel lugemisaastal) jutustus pattulangusest (1Ms 3:1–19), milles on samuti oluline osa kiusatusel ja sellele järele andmisel: «Ja naine nägi, et puust oli hea süüa, ja see tegi ta silmadele himu, ja et puu oli ihaldusväärne, sest see pidi targaks tegema. Siis ta võttis selle viljast ja sõi ning andis ka oma mehele, ja tema sõi.»

Teise lugemisaasta Epistel (Jk 1:12–15) kiidab õndsaks need, kes kiusatustes vastu peavad, selgitades, et kiusatused ei tule mitte Jumala käest, vaid inimese enda himust ja kurjusest – siit leiame ka otsese seose nii Aadama ja Eeva kui Kaini ja Aabeli looga.

Ka teise lugemisaasta Evangeeliumis on – vähemalt viimase eestikeelse tõlke järgi – mainitud kiusatust: Jeesus ütleb Peetrusele, kes üritab Teda veenda, et Ta ei peaks kannatama ja surema, et Petrus on Talle kiusatuseks, sest ta ei mõtle Jumala, vaid inimeste viisil. Õigupoolest on see, keda selles loos tõeliselt kiusatakse ja kes kiusatusele ka järele annab, Peetrus, kuna ta ei mõista Jeesuse kui Messia tõelist olemust ja kutsumust ega Tema kannatuste, surma ja ülestõusmise tähendust. Veelgi enam: Peetrus astub – seda küll ilmselgelt tahtmata – otseselt vastu Jumalale, kelle tahtmine ja plaan on, et Tema ainusündinud Poeg inimkonna päästmiseks kannataks ja sureks; nõnda osutub Peetrus lausa jumalavastase, s.t saatana enda tööriistaks.

Konkreetselt teise lugemisaasta Evangeeliumist lähtudes ei peaks jutlus siiski keskenduma mitte niivõrd kiusatustele, kuivõrd sellele, mille tähistamiseks me algaval paastuajal valmistume: meie Õnnistegija Jeesuse Kristuse lunastavale kannatusele, surmale ja ülestõusmisele, millest saatanal ei õnnestunud Teda ühegi kiusatusega kõrvale kallutada ja millest meiegi võime ammutada jõudu, et astuda vastu neile kiusatustele ja katsumustele, mis võivad meid tabada. Kahtlemata on seejuures oluline seegi, et me ise ei saaks kellelegi kiusatuseks – et me ei üritaks kiusata Jumalat ega ahvatleks uskmatusele või mõnele muule patule ühtki oma kaasinimest.

---

¹⁵ Luterlikus traditsioonis enamasti *Invocavit*, niisiis mitte tuleviku, vaid täismineviku 3. pöördes. Heebrea keeles on יְקַרְבְּנִי lihtminevik, mida siin on sobiv tõlkida kas oleviku või tulevikuna.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesus teab, milleks Ta on tulnud: selleks, et «anda oma elu lunaks paljude eest» (Mt 20:28) ning päästa oma rahvas nende pattudest (Mt 1:21). Ta teab, et selleks Ta peab kannatama ja surema – muidugi teab Ta sedagi, et Ta tõuseb kolmandal päeval surnuist üles. Jeesuse jüngrid kõike seda veel päriselt ei mõista. Peetrus oli küll Jeesuse – ilmselt mitte ainult iseenda, vaid ka teiste jüngrite nimel – Messiaks tunnistanud, aga et Messias peab kannatama ja surema, see talle veel pähe ei mahtunud. Ega seda olegi lihtne mõista: on täiesti loomulik küsida, kas Jumal ei oleks saanud meid kuidagi teisiti lunastada. Sellele küsimusele võib vastata mitmel viisil, ent hoolimata sellest, millise vastuse keegi annab, on kõige tähtsam see, et paneme oma lootuse täielikult Jumala heale ja armulisele tahtele ning oleme valmis seda usaldama – oleme valmis püüdma mõelda mitte inimeste, vaid Jumala viisil.
2. Jeesus Kristus, Jumala ja Inimese Poeg, kannatas ja suri meie pattude pärast – Tema, õige, meie, ülekohtuste eest, et juhtida meid Jumala juurde (1Pt 3:18). Ta andis ennast, et võiksime teada, et mitte miski ei suuda meid lahutada Jumala armastusest (Rm 8:39), et meie patud on meile Tema nime pärast andeks antud (1Jh 2:12), nii et kui me «oleme surnud koos Temaga, siis ka elame koos Temaga» ning kui «jääme püsima vaevas, siis valitseme koos [Temaga] kuningatena» (2Tm 2:11j). Kahtlemata olid Jeesuse kannatused ja surm inimliku kurjuse kätetöö, ent veelgi enam olid need – nagu ka Tema ülestõusmine – Jumala tahe ja kavatsus. Küllap Jumal oleks saanud ka teisiti – sest Ta on kõikvõimas –, ent samal ajal võime (kahtlemata nii oma mõtte kui sõnade küündimatust tunnistades) öelda, et Ta «ei saanud» teisiti, kuna «Jumal on armastus» (Jh 4:16) ja armastuse olemusse kuulub lahutamatu enese täielik andmine.
3. Peetrusel oli seda sama raske mõista, nagu meilgi. Nii ta võttiski Jeesuse kõrvale ja üritas Teda noomida, manitseda, julgustada, veenda kavatsust loobuma. Jeesus näitas Peetrusele ühtaegu karmilt ja hellalt, kui väga ta eksib: Peetrust lausa saatanaks nimetades (sest enese teadmata kõneles Peetrus siin saatana, jumalavastase, sõnu) tuletab Jeesus talle meelde tema kutsumist ja ärgitab teda tulema tagasi enese järele. Sellele järgneb manitsus kõigile jüngritele: «Kui keegi tahab käia minu järel, siis ta salaku oma mina ja võtku oma rist ja järgnegu mulle!» (Mt 16:24) See, mida Jeesus oli kuulutanud ette enda kohta – et Ta peab kannatama, surema ja surnuist üles tõusma – kehtib ka Tema jüngrite puhul, meie puhul. Meie ei saa kedagi lunastada – seda pole ka tarvis, kuna Jeesus on «üheainsa ohvriga...teinud pühitsetavad jäädavalt täiuslikuks» (Hb 10:14) –, ent meilgi on oma osa: anda oma eluga – mitte ainult sõnadega, vaid ka tegudega¹⁶, sealhulgas kannatuste ja surmaga – tunnistust Temast, kes on meid kõiki oma kannatuste ja surma läbi päästnud.

---

¹⁶ «Sest Inimese Poeg tuleb oma Isa kirkuses koos oma inglitega ja siis tema tasub igaühele selle tegusid mööda.» (Mt 16:27)